

Színházépítészet és scenika a miskolci színeszmúzeumban

Bár a miskolci színeszmúzeum annak idején az elhunyt miskolci teátristák emlékhelyeként jött létre, az intézmény a színházi múlt széleskörű bemutatására vállalkozik. Ezt a törekvést szolgálják a közművelődési programok mellett a kamarakiállítások is.

Az első játékszintől a színházi negyedig

A miskolci színejátszás 200 éves jubileumára készült el tavaly ősszel „...a kezdet megvolt” című kiállítás, amely a város két színházának érdekességekkel teli építéstörténetét foglalja össze korabeli dokumentumok, tervrajzok, illusztrációk, fotók segítségével. Mindkét épület különleges helyet tölt be, hiszen az 1823-as teátrum a Magyar Királyság első magyar nyelvű kőszínháza (melynek falmaradványait, lépcsőházát őrzi a színeszmúzeum), az 1857-es intézmény pedig ma Magyarország legrégebbi működő színházépülete.

Az első kisterem a teátrumok felépítését foglalja össze, itt kapott helyet többek között a színházi tűztorony mutató óraszerkezete. A budapesti Nemzeti Színház művészeitől kapott jubileumi ezüst serlegei is tanúsítják a 19. század sokoldalú díszletfestő-színésze, Telepi György jelentőségét, aki fellépett az első kisszínházban, a második átadásánál pedig többek között színpadi festőként működött közre. A bemutatott dokumentumok egyik legérdekesebbje a színház napi működését tükröző házirend.

A második terem a Cassano József tervezte 1857-es épület felújításain vezet végig: láthatók többek között Vágó László 1925-ös modernizálásának tervrajzai. Az 1956-os, illetve 1992–1996-os átépítések monumentalitását pedig a tervek mellett gazdag fotósorozat is bizonyítja: a rekonstrukciók során épületeket bontottak, emeltek, s a működési rend is gyökeresen átalakult a különböző egységek más helyre kerülésével. Az érdekességek között kapott helyet Agárdi Gábor színművész tervrajza, amely a modern sűgőlyuk megvalósítását célozta az ötvenes évek elején.

A nagy érdeklődésre és sikerre való tekintettel az időszakosnak hirdetett tárlat az állandó kiállítás része lett, a látogatók ennek megtekintése után kapnak képet a művészeti törekvésekről, két évszázad fellépő művészeiről.

Egy képzőművész Thália szolgálatában

A múzeum pincéjében kialakított kiállítótér, a Veres Attila terem névadójára emlékeznek 2024 őszén: születésének 90. évfordulóján a színházi

Felújítási tervek a „...a kezdet megvolt” c. tárlaton

„...a kezdet megvolt” c. tárlat részletei az Egressy-teremben

festőtár vezetőjének, a város elismert képzőművészének munkásságát idézik meg.

Veres Attila az Iparművészeti Főiskola elvégzése után a Szegedi Nemzeti Színház díszletfestője lett, ahol a szabadtéri játékok újraindításánál is aktívan közreműködött. Erre az időszakra emlékeztetnek grafikus plakátjai. 1959-ben Szegedről szerződött Miskolcra, s élete végéig hű maradt a teátrumhoz, munkásságát Déryné-díjjal ismerték el. Fél évszázadon keresztül mindegyik színházi előadás magán viselte a keze nyomát, a látványtervek az ő irányításával és kétkezi munkájával valósulhattak meg. 1975 és 1983 között színházi fotózással is foglalkozott: a Novi Sad-i seregszem-

Veres Attila emlékkiállításának megnyitója

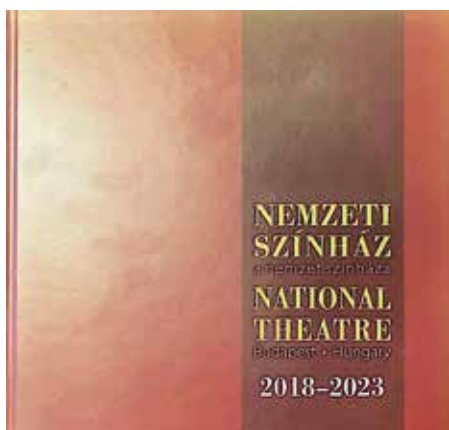
lén aranyplakettel jutalmazták Major Tamás *Lear király*áról készített fotósorozatát, mely a tárlaton is helyet kapott. Díszletterveivel *A víg özvegy* c. operetthez készített látványterve tekinthető meg, melynek különlegességét az adja, hogy szabadterre, a miskolcapolcai nyári színház részére készült.

A tárlat megmutatja az alkotói sokszínűséget: legkedvesebb festményei bemutatásával a festőművészt, plakátterveivel a grafikusot, fényképeivel a fotográfust, díszletterveivel a scenikust idézi meg. A színház szakszervezeti bizottságának elnökeként, a színházi szakszervezet országos elnökségi tagjaként aktívan próbált segíteni nehéz helyzetben lévő pályatársain. Gyarmathy Ferenc színművész kezdeményezését támogatva részt vett a miskolci színeszmúzeum alapításában, s a kezdetektől fogva vezette, szervezte az intézményben a színház nyugdíjasainak baráti körű programjait. Ez az aktív közéleti tevékenység is hozzájárult népszerűségéhez, halála után pedig emlékének megőrzését tekintik fontos feladatnak tisztelői.

Mikita Gábor

Nemzeti Színház – a nemzet színháza

2018–2023 évadkönyv

Rendkívül impozáns, kétnyelvű (magyar-angol) albumban foglalta össze a Nemzeti Színház az utóbbi öt évadjának eseményeit. A 2018 és 2023 közötti korszak, amely Vidnyánszky Attila második ötéves igazgatói ciklusát jelentette, súlyos válságokat hordozott a világban, Európában, Magyarországon és a színházi életben egyaránt. A Covid egy teljes évadban zárva tartotta a színházak kapuját, majd az energiaár-emelkedés, a szomszédunkban több mint két éve zajló háború és annak nyomán a gazdasági világválság olyan kihívások elé állította a színházi szférát, amilyenekkel évtizedek óta nem találkozott – különösen nem ilyen rövid időszak alatt egyszerre.

Ennek ellenére az átgondolt szerkesztői munkát tükröző és nem utolsósorban gyönyörűen megformált album nem kudarcokról szól, hanem egy erős, sokoldalú és a színjátszáson túl sokféle feladatra kész társulat komplex munkájáról. Előadásokról és színházi találkozókról, ifjúsági programokról és vendégjátékokról, szakmai kapcsolatokról, a nézők megszólításáról – a kortárs színházi világ teljességéről.

A kötet elsődleges szándékának megfelelően a Nemzeti Színház öt évadjának összefoglalását kínálja, rengeteg fotóval – a remek előadásfelvételek Eöri Szabó Zsolt munkái –, évadonkénti bontásban. De előbb a társulat tagjait mutatja be, a színészeket – a színház „areait” – és a háttérben dolgozókat egyaránt. Kitér az öt évben elnyert díjakra és kitüntésekre, a vendégművészekre, a Nemzet Színésze címet kapott tagokra. Majd az egyes évadokban bemutatott előadásokat tekinti át, rövid leírásokkal és az alkotók felsorolásával, illetve a vendégelőadások adataival. De kitér a Nemzetiben fellépő színésznövendékekre, a szín-

háznak a hazai színészképzésben betöltött szerepére is.

Külön fejezetet kapott „A megértés kultúrája” cím alatt a Nemzetinek a világ színházi kultúrájában való folyamatos részvétele, a 2014-ben megalapított Madách Nemzetközi Színházi Találkozók (MITEM) sora, és a Nemzeti Színház rendezésében 2023-ban megvalósult X. Színházi Olimpia, amely Európa egyik legfontosabb kulturális és színházi eseménye volt, 58 országból 400 meghívott társulattal, 750 előadással, több mint 100 helyszínen. Ez volt az első olyan Színházi Olimpia, amely az egész országot bevonta, és amelyben az olimpiák történetében először a báb- és tánművészet is szerepet kapott. Az egyes fesztiválok mellett a szakmai programok, könyvbemutatók, kiállítások, beszélgetések, workshopok is fontos részei voltak, ezeket is részletesen felsorolja az album.

Az utolsó fejezet a színház kulturális és társadalmi feladatait összegzi, nagy hangsúlyt helyezve a jövő színházlátogatóit kinevelő programjaira, az iskolákban rendezett színház történeti vetélkedőktől a drámapedagógiai foglalkozásokon keresztül a Lázár Ervin Programig, amelynek keretében kisebb településeken élő gyerekek juthattak el a Nemzeti egy-egy előadására: 2018 és 2023 között mintegy 75 ezer diák. A fejezet vége a befogadott kulturális eseményeket és együttműködéseket, valamint a Nemzeti gondozásában megjelent könyveket tekinti át, végül a havonta kiadott, ingyenes Nemzeti Magazin évadonkénti szerzőit is megemlíti.

Miért fontos, hogy egy ilyen album megjelenjen, milyen pluszt adhat a közönségnek a színházi élmény mellé? Végiglapozva a több mint 300 oldalt, a fotók révén az olvasók újra átélhetik egy-egy emlékezetes előadás pillanatait – a szerkesztőket dicséri, hogy hosszabb tanulmányok helyett inkább rövid bevezető szövegekkel és a képek hatásával éltek, az album háromnegyede valójában egy csodálatos fotóösszé a kortárs színházról, a fejezeteket elválasztó, egészoldalas felvételek pedig önmagukban is rendkívüli atmoszférával vezetnek be az egyes évadokat és témákat. A színház történeszek számára jól összefogott, hasznos tezaurusz a Nemzeti egy jelentős korszakáról. A színház számára pedig méltó önarckép, amelyet büszkén adhat a következő nemzedék kezébe.

G. E.

TÜCHLER®

Ahol a nagy dolgok születnek...
...mi ott vagyunk.

**NÁLUNK
A TÖKÉLETES
RÖGZÍTÉS
GARANTÁLT!**

Ragasztóink termékpalettája kifejezetten a színpadi igényekhez lett kialakítva. Ha jelölőragasztót keres, vagy akár fixáláshoz, táncpadlóhoz van szüksége megbízható megoldásra, nálunk mindent megtalál!

Széles és keskeny változatok, nagyon erős és gyengébb változatok, egyoldalas és kétoldalas ragasztók egyaránt elérhetőek. Sőt, ha maradék nélkül eltávolítható ragasztóra van szüksége arra is van javaslatunk!

Böngésszen választékunkban, és ha további információra van szüksége, keresse kollégáinkat, akik magyar nyelvű ügyféltámogatással állnak rendelkezésére.

■ info@tuechler.at
■ +43 1 40010
■ 1220 Bécs/Ausztria,
■ Rennbahnweg 78

SAKÉRTELEM 1968 ÓTA...

László Ferenc: Operettország

A 19. század közepén megszületett operett története azóta is szakadatlan sikersztori, amelyhez kitűnő zeneszerzők, primadonnák, táncoskomikusok, szövegírók, színházigazgatók és impresszáriók hosszú sora kapcsolódik. És noha azóta már több korszerűbb zenés színpadi műfaj is helyet kért magának, az operett örök életűnek bizonyult: kiderült, hogy a csacska kis történetek, a könnyen befogadható dallamok és az önfeledt kacagás mögött a 21. század kérdéseire is reagálni képes, eleven művészet rejlik.

László Ferenc kritikus, történész, színház- és zeneimádónak a Jaffa Kiadó gondozásában 2023-ban megjelent kötete az operettjátzás bécsi-budapesti vonulata legendás alakjainak pályáját mutatja be, Johann Strausstól Rátanyi Róbertig. Nem műfaj történetet kap kézbe az olvasó, de az egyes életrajzok mentén feltárul a Monarchia társadalmi és művészeti élete, a kiegyezés utáni Magyarország hangulata, ahogyan az ötvenes évek munkásoperettjeinek bizarr vonulata, vagy éppen a hetvenes évek budapesti színházi élete is. Kiderül, kiről kapta a nevét a Girardi kalap, hogyan született meg negyven szövegíró munkájából Strauss egyik – mára már elfeledett – sikerdarabja, mivel nyugtázta le a 17 éves Blaha Lujza a bécsi impresszáriót, ki kapott ezüst serleget „a magyar operett bajnoka” felirattal, és mit viselt Pálmay Ilka, amikor egy döbbs kritikus így írta le jelmezét: „tetőtől talpig meztláb”.

A szerző előző századfordulót idéző kifejezésekben tobzódó, könnyed, szinte csevegő stílusa és mély műfajismerete olyan világba viszi az olvasót, melyben az operettszínpad csillogása, profizmusa és dévaj vonzása mindennél erősebbnek bizonyul. Lebilincselő otthonossággal ábrázolja nem csupán a színpadon álló sztárokat – mint Alexander Girardi, Blaha Lujza, Pálmay Ilka, Rátkai Márton, az örökifjú Honthy Hanna, vagy az álarszerű mosolyát éjjel-nappal viselő Rátanyi Róbert –, de a zeneszerzőket is reflektorfénybe állítja. Így válik a műfaj hősévé a bécsi operett „apja”, Franz von Suppé, a „kis Offenbachnak” becézett, de ma már alig ismert Konti József, és az operettisták hazai nagyjainak egész sora: Lehár Ferenc, Huszka Jenő, Kálmán Imre, az amerikai siker kapujában hirtelen elhunyt Jacobi Viktor, vagy a esodakamaszból slágergyárossá lett Fényes Szaboles, aki az operettek mellett számos magyar film emlékezetes zenéjét szerezte, de Zorán és Zalatnay Sarolta is neki köszönheti az első sikereit. Egyetlen személy „lóg ki” a sorból: az Operettszínházat 1949 és 1956 között igazgató Gáspár Margit, akinek szintén egy fejeze-

tet szentelt László Ferenc, ezzel is bizonyítva elkötelezettségét az operett iránt. Gáspár Margit hithű kommunista újságírónót a párt helyezte a színházi vonalra, és ebből a pozícióból tudta megcsinálni a „balkanyart”: a rendszeridegen operettből szocialista zenés színházat hozott létre, de ez volt az ára annak, hogy a műfaj fennmaradjon a legkeményebb pártirányítású években is. Az operett „kommunista védangyala” tehát átmentette egy következő korszakba a polgári zenés, táncos színpadi hagyományokat, még akkor is, ha azon a színpadon időről időre szovjet elvtársak librettóját kellett követni.

Az élvezetes pályaképek, sztorik, korabeli kritikából válogatott részletek mellett a szerző zenei jártassága is felesillan, ahogyan a számára különösen kedves operetteket is megemlíti – akár ismerjük őket, akár azóta a feledésbe merültek. Mert a biztos befutók mellett még óriási tartaléka van a műfajnak, amit érdemes időről időre átnézni, egy-egy darab bizony váratlanul újra aktuális lehet, ha értő kezekbe kerül. László Ferenc kötete ekképpen magát az operett-irodalmat is új megvilágításba helyezi. Sőt, az egyes fejezetek szerkezete maga is az operett műfaji sajátosságaira rímelt: a figyelemfelkeltő cím után egy „nyitány” következik, amelyben a szerző néhány mondattal összefoglal-

ja a tárgyalt alkotó jelentőségét, a fejezet végén pedig egyfajta „finálé” gyanánt zeneajánlást kínál az életműből, amitől az olvasó úgy érzi, szinte közös zenehallgatásra invitálják – és ezzel a zenés műfaj szinte meg is szólal.

Götz Eszter

Honthy Hanna és Rátanyi Róbert, 1962

Foto: FORÉNY / BAIER SZÍNHÁZ

4 Dear Reader! (ESZTER GÖTZ)

SEASON OPENING

5 National Theatre Season Opening

This year Szeged hosted the opening of the National Theatre Season Opening, which took place on 30 August at the Szeged National Theatre.

6 Safe Operation of Performing Arts Venues

The National Centre for Circus Arts, the Budapest Circus Arts and Contemporary Dance College, the Hungarian Theatre Society, the Hungarian Theatre Technical Association and the OISTAT Hungarian Centre have collaborated to create a 30-hour training course aimed at providing performing arts professionals with a thorough understanding of the technical, technical and legal aspects of stage and theatre safety.

CONGRATULATIONS

7 Várkonyi Zoltán Award 2024: Ákos Illyés

NEW VENUES

10 Architectural Reflections on the Realisation of the Ernő Dohnányi Music Centre (MARCELL SAS)

The Dohnányi Ernő Music Centre, the new home of the Hungarian Radio Orchestras, was inaugurated in the autumn of 2024.

13 The New Home of the Kabóca Puppet Theatre

In 2023, the Kabóca Puppet Theatre in Veszprém will have its own venue. Interview with Pál Kocsis, the theatre's artistic director, about his experiences of the first season.

16 The Víg Színház Opened its Fourth Venue, the Víg Salon (ÁKOS ILLYÉS)

NEWS

21 News from the World of Hungarian Theatre

23 In Memory of Árpád Hegyi Jutocsa (1955–2024) (GÁBOR MIKITA)

Árpád Jutocsa Hegyi, former director of the Miskolc National Theatre and Opera House, passed away on 22 September at the age of 69.

24 The 12th Theatre Architecture Competition (TAC) of OISTAT

24 Bucharest Scenography Biennale

25 INTER-NOISE 2024

25 Ayrton Presents the Veloce Profile IP65 Lamp

26 Neighbouring. MEET 2024 Event Technology Exhibition and Conference in Vienna (SÁNDOR BÖRÖCZ)

29 PLASA Show 2024, London

30 Elvis Again. Elvis Evolution London's new super-production

STAGE DESIGN

33 "You can never sit back!" (TAMÁS JÁSZAY)

In the series initiated by the Hungarian Society of Visual, Set and Costume Designers (MALÁT), designers Lili Izsák and Ilka Giliga share their experiences and thoughts on visual design with each other and with the readers.

38 Movers on the Catwalk (RÉKA DOROTTYA SZABÓ)

THEATRE ARCHITECTURE

41 An Oasis of Chamber Music: The Casals Forum in Kronberg (ANNA ZÖLDI)

THEATRE TECHNOLOGY

44 "What shall I call you?" Or I'd love to, but I'd love to talk to the constructor! (OTTÓ SIMON)

47 INTERTON University 2024 (ISTVÁN BOGÁR)

49 Professional Sound in a Puppet Theatre: The Vaskakas Puppet Theatre and QSC L-Class (ATTILA GERGICS)

51 Bechhoff Technology Day 2024

PR

53 Exhibiting Artifacts in China with a Modern Museum Layout Using PC-based Control

56 New RCF and TT+ Audio Sound Systems: the Gárdonyi Géza Theatre in Eger and the Gyárkert in Veszprém (GÁBOR KONCZ)

TECHNICAL NEWS

58 News from Pelyhe and Co, Audmax and Chromasound

THEATRE ECONOMY

61 Populism in the Arts (SÁNDOR VENCZEL DR)

EXHIBITIONS, BOOKS

63 Theatre Architecture and Stage Design in the Miskolc Theatre Museum (GÁBOR MIKITA)

64 National Theatre: the Theatre of the Nation. Book of the 2018–2023 seasons (E. G.)

65 Ferenc László: Operetta Land (ESZTER GÖTZ)

HIRDETŐINK

AudMax	32. o.	INTERTON Group	48. o.
AVL Trade Kft.	20. o.	Lisys-Proiect Kft.	68. o.
Bechhoff Automation Kft.	55. o.	Luminis Kft.	24. o.
Chromasound Zrt.	57. o.	Pelyhe & Társa Kft.	67. o.
DP Music Kft.	40. o.	Színház Automatika Kft.	15. o.
Elimex Kft.	9. o.	Színház- és Emelőgéptechnika Kft.	2. o.
Gépbér Színház Kft.	31. o.	Tüchler GmbH	64. o.
Gépbér Színház Kft.	43. o.		

PELYHE KFT

Light - Sound - Stage

1033 Budapest, Huszti út 34. | Tel.: +36 1 368 92 35
www.pelyhe.hu | pelyhe@pelyhe.hu

*Minőség, megbízhatóság.
Ez mind megtalálható nálunk.*

amun

OSRAM

PLS

Light · Power · Motion

CLAYPAKY
AN ARRI COMPANY

LEE Filters

A PANAVISION COMPANY

SWE **FOG**

A.T.C.

AUSTRIAN TRUSS CONSTRUCTIONS

coemar
LIGHT EMOTION

**Look
Solutions**

Fog machines made in Germany

SPOTLIGHT

professional lighting for the performing arts

Bemutatkozik az új XMT-500

DMX/RDM és Ethernet mérőeszköz és teszter

20 év fejlesztés az igényeidhez igazítva

- DMX jel adó / vevő
- Fejlett RDM vezérlő
- DMX jel elemző eszközök (jel monitorozása, csatorna követés, hibakeresés)
- DMX kábel tesztelése
- Ethernet kábel tesztelése
- Külön csatlakoztatható kiegészítő a DMX és Ethernet kábelek teszteléséhez

- Art-Net + sACN adó / vevő
- Hálózat tesztelés
- Ultrafényes IPS képernyő
- Integrált, tölthető akkumulátor
- USB-C csatlakozó a villámgyors töltéshez
- Neutrik XLR és Ethercon csatlakozók
- Masszív, ellenálló külső borítás
- Bővíthető funkció készlet
- És még sok más funkció...

+SWISSON

swisson.com

